

Колкото науката да бѣше напръднала съ новитѣ открития, колкото социологията да бѣ изпръварила врѣмето, и макаръ трудоветѣ на Маркса да посочиха единственната пружина на социалното развитие —, що се отнася до Русия, ние се намираме още въ врѣмето на Кабе, който бѣше наслѣдил доста характерни черти отъ диалектиката на Робеспьера — единъ отъ многото учители на френския утопистъ. И въ най-трудни минути на борба, и когато е поразявалъ противницитѣ си, Робеспьеръ всѣкога започвалъ или свършвалъ така: *la fraternité ou la mort!* Запитанъ отъ своитѣ ученици, жедни за велики знания, да имъ изложи догмата на научния комунизъмъ, Кабе се бѣ измъкналъ съ слѣдния отговоръ, напечатанъ въ официалния органъ „Populaire“:

Mon principe, c'est la fraternité.

Mon théorie, c'est la fraternité.

Mon système, c'est la fraternité.

Ma science, c'est la fraternité.

Кждѣто утопическиятъ социализъмъ неможеше да отговори категорично на въпроситѣ, той строѣше параболы. Въ отрицанието той бѣше ясенъ, откритъ; това му помагаше да възпита герои, готови да прѣтърпятъ най-тежки мъки за своитѣ идеи: утопическиятъ социализъмъ — ако е обичайно така да се изразимъ — бѣше повече една вѣра, отколкото едно убѣждение. Защото, той не бѣше наука: утопическиятъ социализъмъ не познаваше диалектиката, — метафизиката на 18-то столѣтие го бѣше напълно овладала. Отъ тукъ призтичаше негли неговата слабостъ и сила, които възприе Христофоръ Петковъ, и които се отпечатаха върху неговата публицистика до 1875. година. Само нѣколко врѣме прѣдъ смъртъта на поета той почувствува единъ слабъ лъхъ отъ научния социализъмъ: около 1875. той ще види въ рѣцѣтѣ си първия томъ на „Капитала“, но бържеразвиващитѣ се събития ще му погълнатъ